

Het stelsel voor onderwijshuisvesting is langzamerhand niet meer te redden. Veel betrokkenen (en zeker de schoolbesturen) weten dat al lang. Niet voor niets zoeken schoolbesturen en gemeenten vaak naar alternatieven. Verschillende vormen van doordecentralisatie, al dan niet in de huisvestingsverordening vastgelegde convenanten en vele variaties van integrale huisvestingsplannen zijn het gevolg daarvan. Gertjan van Midden van de PO-Raad over de knelpunten van vandaag.

Is er nog redding? Stelsel op de kop!

Tekst Gertjan van Midden Foto Ed van Rijswijk

Er is een woud van eigendomsverhoudingen, beheersvormen en -constructies ontstaan om brede scholen te kunnen huisvesten. De exploitatie is vaak de sluitpost van het geheel. Er zijn dan ook al verschillende voorbeelden waarbij dit tot forse problemen leidt. Zonder volledig te zijn een aantal knelpunten:

- De gescheiden verantwoordelijkheid van bouwnormen (gemeente) en de exploitatiekosten (scholen) leidt tot inefficiënt gebruik van middelen.
- De normen zijn inhoudelijk, technisch en financieel gedateerd en sinds 1997 slechts beperkt aangepast.
- Wet- en regelgeving zijn gebaseerd op de zogenaamde enkelvoudige school. Inmiddels zijn kinderopvang en bredeschoolconcepten niet meer uit de school weg te denken. Nieuwe ideeën over de indeling van de schooldag zullen ook hun invloed hebben. Het schoolgebouw ontwikkelt zich steeds meer tot een brede maatschappelijke voorziening.
- Uitgangspunt in de wet is een jaarprogramma. Vastgestelde meerjarenplannen hebben formeel geen status. De wettelijke regelingen zijn bovendien complex en zeer gedetailleerd.
- Steeds toenemende eisen op het gebied van bouwen, brandveiligheid, valbescherming en binnen-

klimaat, worden niet gevolgd door aanpassing van de bouw- en exploitatienormen.

- Inmiddels is daar een economische crisis bijgekomen die gemeenten dwingt te bezuinigen. Er zijn al geluiden bekend van gemeenten die voorgenomen plannen om het binnenklimaat van scholen te verbeteren op de lange baan hebben geschoven.
- De normvergoeding is te laag om echt duurzaam te kunnen bouwen.

Zo zijn er nog meer voorbeelden te noemen. Zonder te willen beweren dat de verschillende sectoren uit het onderstaande overzicht één op één te vergelijken zijn, kan wel worden vastgesteld dat het onderwijs in Nederland er bekaaid vanaf komt.

Investeringskosten Euro/m²

nieuwbouw bvo	
Kantoren sober:	2.000
Rijkskantoren:	3.200
Verpleeghuizen:	2.100
Ziekenhuizen:	3.300
Gevangenis:	2.500
Norm VO:	1.300
Norm PO:	1.400

Ongelukkig advies OCW

Sinds het voorjaar wordt het probleem nog eens verergerd door de zeer enge interpretatie van de wettelijke bepalingen van OCW, uitmondend in een advies van de staatssecretaris aan de scholen om voorlopig niet in de eigen huisvesting te investeren. Het ontnemt scholen op de eerste plaats de mogelijkheid door de investering van eigen middelen een betere exploitatie te realiseren. Daarnaast kan niet worden geïnvesteerd in bijvoorbeeld een beter binnenklimaat, waarmee (volgens onderzoeken) betere leerprestaties kunnen worden gehaald. Investerings van het bestuur in een kwalitatief goede huisvesting leidt namelijk wel degelijk tot een betere onderwijskwaliteit. Investerings die ten laste worden gebracht van de vergoedingen voor materiele instandhouding (MI) komen dus wel degelijk ten goede aan het primaire proces.

Behoeft aan integrale oplossing

Aan de ene kant zijn scholen verantwoordelijk voor de kwaliteit van het onderwijs en worden zij daar (terecht) op aangesproken. Aan de andere kant wordt het diezelfde scholen – door een verouderd stelsel en verouderde normen – nagenoeg onmogelijk gemaakt die verantwoordelijkheid naar behoren in te vullen. De hamvraag is dan ook, waarom er niet echt naar een structurele oplossing wordt gezocht. Steeds weer wordt geput uit een scala van tijdelijke maatregelen, deeladviezen en projectorganisaties. Een integrale oplossing wordt echter niet aangedragen. Wellicht wordt het probleem door veel betrokkenen als te complex ervaren. Of bestaat de angst dat een aanpassing van het stelsel leidt tot mogelijke hogere financiële lasten. De onderwijssector wordt immers nog teveel gezien

als een kostenpost, in plaats van een investeringssector. Toch durf ik de stelling aan dat het bestaande onderwijshuisvestingsstelsel langzamerhand niet meer te redden is. De tot nu toe aangereikte oplossingen zijn onvoldoende en vaak ook te versnipperd omdat zij inzoomen op een deelprobleem en de oplossing blijven zoeken binnen het bestaande stelsel. Om dat te doorbreken heeft de PO-Raad het initiatief genomen om een 'fris alternatief' te ontwikkelen dat een meer toekomstbestendig stelsel zal moeten opleveren. Bij de ontwikkeling worden nadrukkelijk alle opties open gehouden. Natuurlijk zal het nieuwe stelsel wel rekening moeten houden met de complexiteit en diversiteit van het (primaire) onderwijsveld. Daarbij moet dan onder andere gedacht worden aan de verschillen in (bestuurlijke) schaal.

Aanbevelingen Rijksbouwmeester

Ook rijksbouwmeester Liesbeth van der Pol doet in haar advies 'Gezond en goed, scholenbouw in topconditie' aanbevelingen voor structurele verbeteringen van de huisvesting van basisscholen. Hoewel zij blij is dat het kabinet op korte termijn € 100 miljoen vrijmaakt voor het binnenklimaat en betere energieprestaties van basisscholen, zegt zij dat voor structurele verbeteringen meer stappen nodig zijn. "De aard, intensiteit en de duur van het gebruik van schoolgebouwen zijn de afgelopen jaren sterk veranderd. De huidige programma's van eisen leiden tot gebouwen die niet meer voldoen aan de verwachtingen." ◀

Gertjan van Midden is beleidsmedewerker Huisvesting bij de PO-raad. Voor meer informatie kunt u mailen naar g.vanmidden@poraad.nl of bellen naar (030) 310 09 33.